T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:5, Sayı:1-2, Yıl:1990

YEREL HİZMETLERE GÖNÜLLÜ KATILIM

Zerrin TOPRAK(*)

ÖZET

Son yıllarda ülkemizdeki yerel yönetimlerin demokratikleşmesi konusundaki tartışmaları yalnızca idari vesayetle sınırlandırmak mümkün değildir. Halkın katılımı ve doğrudan denetleme yollarının artırılması gereğinin farkına varılmış ve temel ilke haline getirilmiştir. Katılım, kaynak yaratıcı ve üretici olması istenen yerel yönetimleri teşvik edici unsur özelliği taşımaktadır.Bu katılımda gönüllülük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak İzmir Metropoliten Alan Büyük Kent Bütününde 1989 yılı yerel seçimlerinden sonra gönüllülük potansiyeli araştırması yapılmıştır.Bu çalışmada halkın gönüllü faaliyetlerdeki yeri incelenmiştir.

GİRİŞ

Kentleşme hareketlerine bağlı olarak, yerel yönetim işlevlerinin her geçen gün artma eğilimi göstermesi, kamusal etkinliği sağlama tartışmalarının,"hangi" hizmetlerin "nasıl" ve "kim" tarafından yerine getirilebileceği konularında yoğunlaşmasına yol açmıştır. Uzunca bir süre, hemen her ülkede kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde en etkili metodun "yönetim eliyle" olduğu düşünülmüştür. Ancak, günümüzde "sorumluluk" düşüncesinde farklı değerlendirmelere de yer verilmektedir.

Kırsal kesimden kente göçler, büyük kentlerin fiziki yapılarını olduğu kadar, bireylerin yönetimlere yönelik hizmet taleplerini de etkilemektedir. Büyük alanların yönetiminde yer alan; temel kentsel alt yapı hizmetleri, çevre ve tüketicinin korunması çalışmaları, bakıma muhtaç sakat çocuklar için özel eğitim, yaşlılar için konut gibi öncelikli görevler, yönetimlerin ve seçmenin mali imkân ve araçlarına göre biçimlenmektedir.Son yıllarda yerel yönetimlerin sadece yönetsel yapısı değil, görevlerini yerine getiriş metodları da değişmektedir.

(*) Yrd.Doç.Dr. D.E.Ü. İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü

Yönetimi yalnızca kamusal mal ve hizmetleri temin eden değil, teminini kolaylaştıran bir vasıta olarak değerlendirmek mümkündür.Topluma yönelik bazı hizmetler, yerel yönetimin dışında bireyler veya gönüllü kuruluşlar ile diğer özel topluluklar tarafından da yerine getirilebilmektedir. Aslında, kamu hizmetleri yalnızca bir bakış açısıdır. Başka bir ifadeyle idarenin taktir yetkisine göre farklı değerlendirilebilir.

TOPLUMSAL İHTİYAÇLAR VE FAYDA

İş ve toplum farklı hedeflere sahiptir.İş; büyük ölçüde kârlılığın devamına bağlıdır. Toplum ise istikrar ve kişinin refahının artırılması ile ilgilidir. Bu hedefler ise uyumlu değildir. Bununla beraber başarılı, bağımsız, sağlıklı ve eğitilmiş toplumun istikrarlı bir yapı kazandığı kabul edilmektedir. Başarılı bir toplum aynı zamanda kişilerin refahını da kollamaktadır. Nitekim, çeşitli ülke devletleri, özel sektörün gönüllü gelişmesinde etkin bir rol oynamışlardır. Kolej, vakıf, kilise ve yardım dernekleri devletin bu desteği ile kârlı olmayan çok sayıda sosyal ve kültürel hizmetleri vatandaşlara sunabilmişlerdir.Bu organizasyonlar, yerel, federal veya federe vergilerden bağımsız olarak yürütülmektedir. Kamu hizmeti yürüten kuruluşların çoğunun kapasitesi sınırlıdır. Bu gibi çeşitli devlet kuruluşu ve firmalar iş çevresi yaratarak, sosyal hizmet dağılımında verimliliği artırmaktadırlar(Carroll, 1987).

Hizmetlerin yerine getirilmesinde kârlı olmayan toplumsal ihtiyaçlar ile özel sektörün istekleri arasında şüphesiz farklılık vardır. Toplumsal isteklerin ne olduğunu araştırmak zorundayız.Başlangıçta, yönetim önemli teşvik edici bir role sahiptir. Başka bir ifadeyle konu önemli hale getirildiğinde, müteşebbisler hizmeti gerçekleştirebileceklerdir. Bunun için gönülülük, sorumluluk, liderlik, rekabet ve diğer motifler önem kazanmaktadır. Gerekirse politik baskı da kullanılabilecektir.

Ekonomik faaliyetlerde, "akılcılık" esas itibariyle "fayda" ilkesine dayanmaktadır. Bu bağlamda bireyler kendi zevk ve tercihlerine göre hareket etmektedirler. Başka bir ifadeyle, kendilerine fayda sağlarken mümkün olan "en fazlayı" buna karşılık zahmet yükleyen konularda ise, " en azı" aramaktadırlar. Buna göre, bireyin kendi bilgi birikimi ve çevre şartlarının izin verdiği ölçüde "akılcı" davrandığını söylenebilir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, ekonominin öncelikli ilkeleri arasında, her olayın "kişisel çıkar" isteğinden etkilendiği görüşü, yer almaktadır. Esasen bu görüş liberal doktrinde çıkış noktası olmakta ayrıca "bireysel çıkar ile toplumsal çıkar arasında uyum bulunduğu" (Smith,

1937) kabul edilmektedir. Buna göre Devlet (toplum) insan iradesinin ürünüdür.

Kişisel çıkar, kişiyi harekete geçirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bireyler, gerek zihni, gerekse madde olarak ihtiyaçlarının tatmininde diğerlerine bağımlıdır. Çok ilkel toplumlarda bile, üretim emeğin paylaşımını gerektirmiştir. Bu durum organize olmamış bireysel çalışmaların, başarı şansının azalacağını göstermektedir. Bununla beraber, ister yoksul isterse zengin olsun, kollektif hedefler için bile, herhangi bir örgütleşmeye gitmenin zor olduğunu kabul etmekteyiz.

İhtiyaçların farklılığı, isteklerin yerine getirilmesinde çıkar çatışmasını/bencilliği doğurabilmektedir. Öncelikle, kendileri eğer acı ve zorluk içinde değilse, insanların, uzaktan diğerlerini düşünmesi çok zordur (Reich, 1988; 35). Aslında kendi kendileriyle çatışma halinde bulunan bireylerin, diğerleriyle dengesini sağlamak kolay değildir. Nitekim; bir kimseyi izlerken bir gün onun yaşlı birini işini bırakıp karşıdan karşıya geçirdiğini, bir başka zaman da bir dostuna bencilce davrandığını gözlemleyebiliriz. Bu çatışmalar kişilerin hedef ve isteklerine göre farklılık gösterebilmektedir. Başka bir ifadeyle, kişiler bir ortamda "bencil", diğerinde ise "fedakâr" konumda olabilmektedir.

Bu gibi davranışları bir kalıba oturtabilir miyiz. Genelde, sanatı çöplükte değil,müzede düşündüğümüzü; derslikte değil, partide dans ettiğimizi esasen bunun "uygun" olduğunu ileri sürebiliriz. Buchanan çalışmalarında,"kişinin düşünme ve ahlaki yönünün sürekli değiştiğini" (Reich,1988;38-39), piyasa organizasyonu içinde son derece bencil iken, politik hayatında onurlu biri olabildiğini belirtmektedir. Bu görüş, insanın politik yaşantısında toplum için karar alırken bencil davranmadığını (1) ortaya koymayı hedeflemektedir. Ancak aksi de doğru olabilir. Genelde, bencilliğin politik yaşantıdan yok olmayarak, insan davranışını güçlü bir şekilde etkileyeceğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte kamu anlayışı da politik süreçte önemli bir role sahiptir.

Kamusal anlayış, örgütlenmiş modern yönetimlerde çeşitli şekillerde biçimlendirilerek yönlendirilebilir. Bununla beraber temsili demokrasilerde, parti için oyunu kullanan vatandaş, ekonomi-politikasındaki uygulamaları da dikkate almaktadır. Oy kullanan bu kişiler, pazarda da tüketicidir. Bu nedenle genel formül, "bütün sosyal değerler, özgürlük ve fırsatların, gelir ve zenginliğin eşit olarak dağıtılmasıdır" (Glazer, 1988; 100). Buna bağlı olarak, Devlet yoksulluğu ve ferdiyetçiliği korumaktan ziyade, eşit dağıtımda bu değerlerin bir kısmı veya tamamının başkaların verimlilikle-

rinde eşitsizliği yaratmamasını sağlamalıdır. Bu nedenle oy kullananlar; işsizlik, enflasyon, devlet harcamaları, vergi, özelleştirme gibi ekonomi politikasının ölçütlerine dikkat etmektedirler.

Demokratik ölçütlerle seçilmiş yönetim, çalışmalarında etkin olmak durumundadır. Bilindiği gibi seçmenler unutkandır. Yukarıda belirtilen ölçütler, seçmenin normal şartlarda destek vermesi veya çekmesine yol açmaktadır (Frey, 1983; 10-12). Nitekim, oy kullananlar üzerinde yapılan araştırmalar, ekonomik ölçütlerin önemli olduğunu ortaya koymuştur. Birleşik Krallıkta, 1983 seçimlerinde oy kullananlar için en önemli husus enflasyonun aşağı çekilmesi ve işsizliğin azaltılmasıydı. Daha sonra ki istekler, sosyal hizmet harcamaları ve vergilerin azaltılması arasındaki seçimde,"üretimde etkinlik" veya "maliyet etkinliği"ni sağlamak olarak (Levacic, 1987; 149-150) görülmektedir.

Bütün bu sosyo-ekonomik yaklaşımlar, kent yaşantısının hoş görülemeyecek kadar gürültülü, tehlikeli ve sosyallikten uzak bir hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. Kapitalist olduğu kadar sosyalist kentlerde de toplumu alarma geçirecek fiziki ve psikolojik olumsuz etkiler başlamıştır. Bütün toplumsal sınıflarda aktif veya pasif bir bekleyiş vardır ve acil bir çıkış için yönetimin ilgisini beklemektedir.

Yönetim, tatminkâr bir iki adım attığında çok çabuk umutlanılmaktadır. Bu ıki nedene bağlıdır. İlki, toplumun masum bir iyi niyetliliğe sahip bulunmasıdır. İkincisi de adaletli dağılımın ne olduğu belli değildir. Başka bir ifadeyle dengeli dağıtım için tatminkâr ilkeler bulunmamaktadır. Kişiler, ummadıkları bir zamanda tatminsiz hale geldiklerinde şok olmakta ve karşı sloganlar için zemin hazırlanmaktadır. Bunlar kısaca, anayasal haklar, ferdi özgürlüklere ve devletin keyfi davanışlarına kadar uzanabilmektedir. (Stretton, 1976; 20) Slogan atmada özgür olunsa bile genelde bu yol tercih edilmemektedir.

Aslında başarının sırrı örgütlenmede gizlidir. Toplulukların başarısızlığı, düşünsel enerji veya eğitim eksikliğinden değil, organize yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Bu da bir ölçüde topluluğun hedef ilkelerinin belirlenememesinden kaynaklanmakta, ancak büyük bir ıstırapta harekete geçilebilmektedir.

Organize olamamak özellikle çevreye ilişkin faaliyetlerde önem kazanmaktadır. Genelde, sanayiciler veya en geniş anlamıyla iyi organize olmuş üreticiler düzensizliği desteklerken, büyük ölçüde organizasyondan yoksun tüketicile. ise bu düzensizlikten zararlı çıkmaktadırlar. Batı'da çevre dahil her türlü hizmet için halk vergi yoluyla sıkıştırılmaya başlandığında, liberal düşünce anlayışının önderliğinde gönüllü hizmetler

konusunun organize edilmesi gereği geniş oranda kabul görmeye başlamıştır. Aşağıda gönüllülük faaliyetlerini etkileyen temel faktörler kısaca belirtilmiştir.

Gönüllülük Faaliyetlerini Etkileyen Faktörler

Sosyal refah hizmetleri muhalefet fikrine de yol açabilecek bir özellik taşımaktadır. Yüksek vergilere direnenler, vergilerin sosyal programlara transferini istememekte, sosyal politika ve transfer harcamalarının doğrudan verimli yatırımlara aktarılmasıyla daha başarılı sonuçlar elde edilebileceğini belirtmektedirler. Aslında en büyük tatminsizlik, kaynağı ne olursa olsun, merkezi yönetim, yerel yönetim, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün farklı rollerinin araştırılmamasından kaynaklanmaktadır. Nitekim, 1970'li yılların sonuna doğru, sosyal programların büyümesinden dolayı Batı'da bir hoşnutsuzluk ortaya çıkmıştır. Bu değişim de, sosyal refah programlarının büyümesine bir sınır getirilmesi isteğine yol açmıştır. Sınırlandırma aşağıda belirtilen birkaç faktöre dayandırılmıştır.

İlk olarak, sosyal politika için uygulanan vergi artışının birçok ülkede bir sınıra dayandığı anlaşılmıştır. Safi Milli Hasılanın yüzde 40, 50 veya daha fazlası kamusal amaçlı olarak devlet tarafından kullanılmaktadır. Seçmenler bu rakkamların açık olmadığını söylemektedirler(Glazer, 1988; 99). Öte yandan refah devleti olarak, sosyal hizmetlere yönelik, yürütülen programların kişilerde "enerji azlığını" teşvik ettiği düşünülmekte ve bu amaçla uygulanan yaygın programlarının büyüyen kamu masraflarını daha da artırdığı ileri sürülmektedir. Başka bir ifadeyle, bazı yardım programları öngörülenin aksine olumsuz bir davranış değişimi yaratmaktadır.

Buna göre; sosyal yardım ödemeleri, kişileri çalışma arzusundan uzaklaştırmaya ve tembelliğe teşvik etmektedir. Karar vericiler ve analizcilerin bu konudaki çalışmaları sonucunda, ödemeler azaltılmıştır. Bunun üzerine, kısıtlılık ödemelerine olan talep düşmüş ve çalışarak bedel alma tercihi artmıştır (Glazer, 1988). Görüldüğü gibi, politika mantığı açısından da devletin faaliyetlerinin bir kısmı olan sosyal hizmetlerin gittikçe daha da büyümesi gerek yönetim, gerekse etkinlik açısından desteklenmemektedir. Maliyet artışları vergiden kaçınmaya yol açmakta, halk ile yöneticiler arasındaki hizmet ilişkilerinin kopmasına yol açmaktadır (Asher, 1987).

Sınırlandırmanın ikinci unsuru, sosyal politikada sorumluluklar ve rollerdeki değişmelerdir. Yoksullar için gelir desteği ve çalışmanın teşvik edilmesi konuları etkinlik sorularını gündeme getirmiş, sağlık hizmetlerindeki maliyet artışları konusu önem kazanmıştır. Sağlık ve benzeri kamusal hizmet kullanımlarının nasıl artırılabileceği ve maliyetlerde ilave

artışlar olmadan nasıl daha az masraflı hale getirilebileceği tartışma konuları içinde yer almaktadır.

Yerel seviyede kent fonksiyonlarının düzenlenmesi, çeşitli programların uygulanmasına yol açmıştır. Liberal programlar ile gelen vergi yükünün hafifletilmesi, bir bakıma kentlinin sorumluluk bilincinin geliştirilmesi (Butler, 1986; 2), anlamında değerlendirilmektedir. Buna göre; topluluk kontrolü iyi bir örgütlenme sağlanırsa başarılı olabilmektedir. Aşağıda yerel hizmetlerde gönüllülük uygulamalarına ilişkin modellere yer verilmiştir.

Yerel Hizmetlerde Gönüllülük

Yerel hizmetlere gönüllü katılımı,bir bakıma özelleştirme genel anlatımı içinde değerlendirmek mümkündür. Kısaca özelleştirme, kamu teşebbüsleri veya diğer kamu mallarının tümünün ya da bazılarının satışı, kiralanması ve yönetiminin transferi ile kamu hizmetlerini özel sektöre "ihale yoluyla" yaptırılması anlamını kapsamaktadır. Buna bağlı olarak özelleştirme; sadece sahipliğin transferi anlamına gelmemektedir. Bu anlatımda bir bakıma kamusal mal ve hizmet temini için özel sektörün desteğine yol açma ve kolaylık sağlama tasarrufu yer almaktadır. Özelleştirmeye genelde bütçe zorlukları nedeniyle başvurulmaktadır (Paul, 1988; 4-5). Kamusal hizmetlerin dağıtımında artan oranda görülen başarısızlık, politik bakımdan güçlü bir destekle böyle bir programın uygulanabilmesine yol açmıştır.

Batı ülkelerinin çoğunda devletler, özel sektörün gönüllü faaliyetlerinin gelişmesinde etkin bir rol oynamışlar ve kârlı olmayan birçok faaliyetin topluma sunulmasına yardımcı olmuşlardır. Ayrıca bu faaliyetler yeni iş çevresi yaratmaktadırlar. Bununla beraber gönüllülük faaliyetlerinin başarısı için toplumda da isteklilik olmalı ve yönetimin düşündüğü özel alternatifler paylaşılmalı ve desteklenmelidir. Öte yandan en azından başlangıçta özel sektörün sosyal hizmetleri üstlenmesiyle kamu bütçesinden bu masrafların ortadan kalkacağı gibi bir iyimserliğe kapılmamak gerekmektedir.

Genelde kentsel hizmetlerin dağıtımında 6 temel methot kullanılmaktadır.

1.Contracting (ihale); çok yaygın bir kullanım olarak görülen bu uygulamada, kamu mal ve hizmetleri bir sözleşme ile özel sektöre devredil

mektedir. Daha çok bayındırlık ve ulaştırma, sağlık ve bazı güvenlik hizmetleri ile kent hizmetlerini destekleyici faaliyetleri kapsamaktadır. Maliyetlerin azaltılabilmesi, ihale metodunun kullanılmasına neden olarak gösterilmektedir. Firmalar arası rekabet, hizmet sözleşmelerinin devamı için maliyetlerin indirilmesine yol açmaktadır. Contracting; ayrıca mevsimlik nüfus hareketlerine bağlı olarak sürekli işçi kullanılması gerekmeyen işler için uygun görülmektedir. Bunun yanında yalnızca kâr getiren değil, kâr getirmeyen organizasyonlar için de, çocuk sağlığı ve yaşlılar için programlar,müze ve diğer kültür faaliyetleri gibi bazı hizmetler için kullanılmaktadır.

2.Franchises (İmtiyaz veya Muafiyet), Franchise düzenlemeleri, yerel yönetimin belirli bir coğrafi alanda bir hizmetin temini ve dağıtım imtiyazının özel bir kuruluşa verilmesidir. Bu hizmeti kullananlar ödemeyi yönetime değil, sunan kuruluşa yapmaktadır. Bununla beraber, yönetim hizmetin kalitesi ve miktarını olduğu kadar fiyatını da düzenleyebilmektedir. Franchises, çoğu kere atık ve artıkların toplanması, araba ve hava alanı hizmetleri, sayaçların okunması, faturaların hesaplanması, caddelerin ışıklandırılması, araç çekimi ve muhafazası, ambulans ve acil tıbbi hizmetler için kullanılmaktadır.

Franchise, bir hizmetin tamamen özel kuruluş tarafından yapılmasına yönetimin müsaade etmesidir. Kârlılığı ise hizmet standartları ve bedel ayarlamasını kuruluşa bırakılabılmesidir. Nedeni ise, hizmetten yararlananların bedelini doğrudan ödemelerinin yanında, kullananın istediği kuruluşu seçebilmesine bağlı olarak, rekabet nedeniyle daha iyi hizmet sunulma şartlarının hazırlanabilmesidir.

3.Subsidies (Kamu Yararına Yapılan Yardımlar); Kent yönetimlerinin birçoğu, tek başına gerçekleştiremeyeceği bazı hizmetler için dışarıdan yardım almaktadır. California'nın bu yolla yılda 72.000 $ tasarruf ettiği belirtilmektedir. Kâr gözetmeyen bir grup; kültür ve sanat merkezinin işlerini yürütmektedir. Bu bir anlamda yardım olarak değerlendirilmektedir. Yine gençler için danışmanlık ücretleri, bu işin gönüllü bir kuruluş tarafından yapılmasıyla yarıya indirilmiştir (Goodman, 1985).

4.Voucher (Kupon); Bu metotda,tüketicilere sunulan mal ve hizmet bedellerinde kuponun üzerinde yazdığı parasal değer kadar indirim imkânı sağlanmaktadır. Gıda kuponları, In Kinston ve Kuzey Carolina gibi kentlerde yaşlılara uygulanan taksi indirimi ve satın alma gücü düşük olan mahallerde kentsel hizmet indirimleriyle, eğitim için kullanılmaktadır.

5.Vounteers (Gönüllülük) Yerel yönetimlerin bütçelerindeki baskı sonucu ortaya çıkan imkansızlıklar büyük küçük her yerleşimde para almadan belde için çalışanların bulunabileceğini göstermiştir. Virginia Beach kütüphanesinde 100 den fazla gönüllü çalışarak kente yıllık 42.000 $ tasarruf sağlamaktadır (Goodman, 1985). Yine aynı alanda canlandırma ve yeniden yapılandırma programları için 60'dan fazla gönüllünün çalıştığı New Orleans'da toplam 3.000 gönüllünün kent alanında 85 farklı acentede çalıştığı belirtilmektedir.

6.Self-Help; Bir çeşit gönüllü çalışma esasına dayanan bu metot, örgütlenmiş bir kuruluşta çalışmaktan çok, bireysel veya grup olarak yaşlılara yardım, yapılanma hizmetleri ile kültürel programlar için hizmet sunma biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Bütün bu hizmetler, yerel yönetimin yükünü hafifletmek ve ayni zamanda kentlinin sorumluluk bilincini geliştirmek anlatımını içermektedir. Bu faaliyetler bir yönüyle de vergi yükünü azaltarak, psikolojik baskıyı hafifleteceği için desteklenmektedir. Öte yandan bilindiği gibi arz talebe bağlı olarak gelişmektedir. Sürekli yapılması gereken hizmetlerde kamunun geri kalması ile özel sektörün harekete geçebileceği düşünülmektedir.

Verimli olmayan sektörlerin dayandığı temeller ve ilgi alanları kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinde anahtar rol oynamaktadır. Buna bağlı olarak çeşitli alanlar gözlenerek, kontrol edilerek katılım yönü incelenerek, eleştirilmekte ve faaliyetleri değerlendirilmektedir. (Corman, 1987; 98). Sosyal hizmetler eğer devlet tarafından yapıldığında kârlı değilse devlet monopolu neden kurulmaktadır sorusu Amerika Birleşik Devletlerinde, 1915 ve 1961 yıllarında gündeme gelmiştir. Gönüllü kuruluşların bir bütün oluşturdukları sağlık ve refah hizmetlerinde yönetimle rekabet halinde olmadıkları, bu nedenle de gönüllü kuruluş faaliyetlerinin yönetimin hizmetlerinin gelişmesine karşı koymak anlamına gelmediği belirtilmiş ise de, çok geçmeden yönetim kamu hizmetlerinin dağılımında "destek otorite" haline gelmiştir.

Kâr amaçlı olmayan kuruluşlar aslında yönetim kurumlarınca yaratılmaktadır. Başka bir ifadeyle bazı yönetim kuruluşları özerk, fon artırıcı organizasyonları destekleyen programlara yer vermektedirler. Kârsız çalışan binlerce kuruluşu, yönetimler arkadaşlık, koruyucu hizmetler, misafirlik (dostluk) ve bilgilendirmek gibi çeşitli amaçlarla kendi kuruluş faaliyetlerine davet etmektedirler.

Esasen iyi bir yönetimin başarısı, beşeri kaynakların geliştirilmesini sağlamaktır. Nitekim, New York ve Bangkok gibi kentlerde yetiştirici programlara ağırlık verilmektedir. Bu gelişim, yerel yönetimlerin uzun

vadeli sosyo-ekonomik hedeflerinin gerçekleşmesinde ve hatta hemşeriye yakınlık ve sorumluluk itibariyle önemli bir role sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Kent yönetimleri için model aranırken, şüphesiz topluluğun tarihi,politik ve yönetsel yapısı dikkate alınmaktadır. Bu faktörlerin bileşimi ve değerlendirilmesine bağlı olarak çeşitli yönetim tipleri ortaya çıkmıştır. Buna ilişkin olarak yerel yönetime yardımcı durumundaki gönüllü faaliyetler ve bunların organizasyonu kent yönetim sisteminde yer alabilmektedir. Gerek yerel yönetimin, gerekse gönüllü faaliyetlerin başarıları karşılıklı desteği gerektirmektedir.

Kuruluşların günümüzde içerdiği sosyal yatırımlar zinciri; kamu eğitimi ve düzenleme reformlarından,hapishane ve hastahane yönetimine ilişkin uygulamalar ile günlük hayata kadar uzanabilmektedir. Bu piyasaların bazıları devlete ait kârlı olan ve olmayan bütün alanları içermektedir. Kamunun son bulan bu hizmet değişmelerini yeniden değerlendirdiğimizde, bütün bu faaliyetlerin özelleştirme sayılabilirliğine dair yeni bir soru doğmaktadır.

Gönüllü Katılım Uygulamaları

Kamusal harcamaların vatandaşı en fazla ilgilendiren yönü,özellikle yaşadığı mekanda elde ettiği edebildiği hizmetlerin derecesidir. Dünyanın birçok yerinde yerel ihtiyaçları karşılamak üzere, yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından kurulur ve onun ajanı görünümündedir. Merkezi yönetimin katı gözetimi altında yerel hizmetler yürütülmekte, yerel sorumluluk veya katılım az çok desteklenmektedir. Bu durumda hizmetlerin etkinliği ve yerindeliği hedeflerinin belirlenmesinde yerel yönetim dağıtım aracı görünümündedir.

İngiltere'de yurt çapında yapılan bir araştırmaya göre, nüfusun yüzde 16'sı- 5 milyon kişi- her hafta bir örgüt için gönüllü çalışmaktadır. Hemen hemen yarısı bağiş toplamakta ve yüzde 18'i de personel hizmetlerinin çeşitli formlarını raporlandırmaktadır. Birleşik Devletler'de ise kamu yararına çalışmanın daha geniş boyutlarda olduğu belirtilmektedir. Buna göre 1965-1975 döneminde 4.500.000'i 65 yaşın üstünde olan gönüllülerin

sayısı 22 milyondan 37 milyona çıkmıştır. Buna göre her 30 yaşın üstünde dört kişiden biri haftalık olarak gönüllü hizmet sunmaktadır. Bu gönüllülerin yüzde 10'u sosyal hizmetlerde çalışmaktadır (Glazer, 1988; 138) Hollanda'da resmi kayıtlara göre 250 bin gönüllü çalışan bulunmaktadır.

Gönüllülük, çeşitli şekillerde mükafata konu olabilmektedir. Birleşik Devletlerde Kramer'in raporlarına göre "gönüllü kuruluşlarda çalışan" lise ve üniversite öğrencilerine kurs kredisi verilmekte , ayrıca üniversite mezunu gönüllülerin ikinci bir fakülteye müracaatlarının değerlendirilmesinde bu faaliyetler gözönüne alınararak öncelik sağlanabilmektedi.. Şüphesiz bu tasarruflar yönetimin yakından kontrolüne tabidir. Kontrolü zor olmakla beraber yaratıcı yaklaşımların desteklenmesi amacıyla bu uygulamalara devam edilmektedir.

Bazı bilim adamları (Roger Master-Dartmouth), kişilerin bu emeklerini destekleyici olarak vergi oranlarını düşürmeyi tavsiye etmektedirler. Şüphesiz bu noktada "faydanın "gönüllülüğü artıracağı düşünülmektedir. Bütün bu faaliyetlerde devletin rolü ciddi/kesin ve kararlı olmasıdır. Bununla beraber daha çok resmi olmayan örgüt ve mekanizmaların gönüllülüğü düşünülmektedir. Genelde devletin en az yapabileceği veya daha iyisi toplumca yapılabilen faaliyetlerin topluma bırakılması görüşü hakimdir.

İZMİR BÜYÜK KENT BÜTÜNÜ VE GÖNÜLLÜLÜK POTANSİYELİ

Son yıllarda ülkemizde yerel yönetimlerin demokratikleşmesi konusundaki tartışmaları sadece idari vesayetle sınırlandırmak mümkün değildir. Halkın katılımı ve doğrudan denetleme yollarının artırılması gereğinin farkına varılmış ve temel ilke haline getirilmiştir.

Katılım,kaynak yaratıcı ve üretici olması istenen yerel yönetimleri teşvik edici bir özellik taşımaktadır. Ayrıca, güçlü baskı gruplarına karşı halk faktörünü yönetimin yanına destekleyici olarak alması açısından da katılım önem kazanmaktadır. Bu konu daha çok çevre programlarında dikkati çekmektedir. Bu aslında yerel yönetimlerin sahip olması gereken "sorumluluk" ilkesine dayanmaktadır. Çeşitli kentlerin ihtiyaç belirlemeleri onların yönetsel yapılarının temelini oluşturmaktadır.

Yönetimde başarının esasını, işlerlik kazanmış kurumların geliştirilmesinin yanısıra, hizmet sorumluluğu ve diğer kamusal fonksiyonların yönetim kademeleri arasında akılcı paylaşımının sağlanması

oluşturmaktadır.Bu paylaşımda gönüllü kuruluşlar da önemli bir yer almak durumundadır.

Halkın yerel hizmetlere gönüllü yaklaşımını inceleyebilmek ve yerel yönetimi kontrol faaliyetlerinin yönünü belirleyebilmek amacıyla 1989 yerel seçimlerinden sonra İzmir Metropoliten Alan Büyük Kent Bütününde yapılan anket sonuçları aşağıda gösterilmektedir.

Belirtilen yönetsel alan içinde Bornova, Buca, Karşıyaka ve Konak ilçe belediyelerinde yapılan ankete 375 kişi katılmıştır. Katılanların yüzde 40'ı kadın ve yüzde 60'ı erkektir. Ankete katılanların yüzde 47.20 sini (20-25) yaş grubu oluşturmaktadır. Bu oran (25-35) yaş grubu için yüzde 23.47, (35-50) için yüzde 19.73 ve 50 yaşından fazla olanlar ise yüzde 9.33 tür. Ayrıca ankete cevap verenlerin yüzde 50.67'si yüksek eğitimini tamamlamıştır. Anket, sonuçları itibariyle ülke bütününde elde edilen oy kullanmaya ilişkin değerlendirmelerden farklı yönde gelişmemiştir.

CİNSİYET @	KADIN	ERKEK
YÜZDE%	40	60

EĞİTİM @	İLK	ORTA	LİSE	YÜKSEK	CEVAPSIZ
YÜZDE%	14.40	8.80	22.93	50.67	3.20

YAŞ @	20-25	25-35	35-50	50	CEVAPSIZ
YÜZDE%	47.20	23.47	19.73	9.33	0.27

Buna göre, anket değerlerinde genç nüfusun tercihleri önemli paya sahip görülmektedir.Anket sonuçlarından yüksek eğitim görenlerin sisteme yardımcı olmak konusunda olumsuz tavır almadığı anlaşılmaktadır.

Karar alımında rol oynayacak talep girdilerinin belirtilmesi için kentsel hizmetlerin yeterliliği üzerine yöneltilen soruya, ankete katılanlar; ilçe

için yüzde 74.40 ve kent bütünü için yüzde 87.73 hayır cevabı vermişlerdir.

HİZMET @	EVET	HAYIR	YORUMSUZ	CEVAPSIZ
SEMT %	18.93	74.40	5.87	0.80
KENT %	6.40	87.73	-	5.87

Hizmeti yetersiz belde hizmetleri sırasıyla; yol, su, çevre kirliliği, ulaşım, imar-yerleşim ve yeşil alan ihtiyacı olarak görülmektedir.

HİZMET YETERSİZ. DERECESİ	@ EVET	HAYIR	TOPLAM
(l) YOL	72.27	27.73	100.
(2) SU	72.00	28.00	100.
(3) ÇEVRE KİRLİLİĞİ	51.73	48.27	100.
(4) ULAŞIM	51.47	48.53	100.
(5) YEŞİL ALAN	49.33	50.67	100.
(6) İMAR-YERLEŞİM	45.60	54.40	100.

Yeşil alan ihtiyacının son sıralarda yer almasında 3030 sayılı Büyük Kent Belediyelerinin yönetimine ilişkin kanundaki hizmet paylaşımının önemli rolü bulunmaktadır. Kanaatimize göre belediyeler arasındaki hizmet paylaşımında ilçe belediyelerine daha çok yeşil alan düzenlemesi ile çöp toplama hizmetleri yükletildiğinden, ankete göre bu beldede yeşil alan öncelikli ihtiyaç olma konumunda görülmemektedir.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde etkili faktörler içinde, genelde mali yetersizlik ön planda değerlendirilmektedir (Toprak,1988/3; 182). Ancak bu çalışmada, mal ve hizmetlerin etkin dağılımında yöneticinin başarısı öncelikli konuma sahip görülmektedir. Öte yandan, halkın yönetimde söz sahibi olduğunun farkına vardığı anlaşılmaktadır.

Nitekim, hizmetin yerine getirilmesinde halkın ilgisi yüzde 21.07 ile organizasyon yetersizliğinin önüne geçmiştir. Ayrıca yönetimin karar almasında halkın rolü olup olmadığı sorusuna da yüzde 54.40 ile evet cevabı verilmiştir.

HİZMET ETKİLİ FAKTÖRLER DERECE/YÜZDE%	HALK @ İLGİSİ	YÖNETİCİ BAŞARI	MALİ YETM.	ORGANİZASYON YETM.
1	21.07	31.47	29.33	13.33
2	12.80	19.47	24.27	29.07
3	12.80	17.60	18. 13	18.93
4	21.07	10.93	7.73	13.60
U	32.26	20.53	20.54	26.67
TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00

HALKIN YÖNETİMDE ET.	EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
YÜZDE%	54.40	33.60	8.57	3.73

Hizmetlerden hoşnutsuzluk, gönüllü katılım konusunu tartışma alanına soknıaktadır. Çeşitli yerel faaliyetlere katılımın yönünü belirleyebilmek için, "bölgenizde daha etkin hizmet sonulmasına yardımcı olmayı düşünür müsünüz" sorusu yöneltilmiştir. Buna göre katılanların yüzde 86.40'ı yardımcı olabileceğini belirtmiştir.

KATILIM @	EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
YÜZDE%	86.40	6.40	3.47	3.73

Hizmetlere katılım isteğinin cinsiyet,yaş,meslek ve bölgesel ölçekte

değerlendirilmesi yapıldığında aşağıda belirtilen sonuçlara göre; hizmete katılım isteği daha çok organize bir kuruluş ile tamamlanmaktadır. Bu kuruluş belediye olarak düşünülmektedir. Ankete katılan kadınların yüzde 80.54'ü, erkeklerin ise yüzde 90.22'si belediye tarafından oluşturulacak bir organizasyona katılabileceklerini belirtmişlerdir.

	HİZMETE KATILIM			
CİNSİYET	EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
KADIN	80.54	10.07	4.03	5.36
ERKEK	90.22	4.00	4.11	2.67

Hizmetlere katılım daha çok 50 yaşın üstündekilerde yoğunlaşmış görünmektedir. Aslında, üniversite öğrencileri ile emekliler, katılım için daha fazla faydalanılabilir grup olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber, uygulamada üniversite öğrencisi derslerinin sıkışıklığını ileri sürerek katılıma ilave not gibi fayda sağlamadıkça ilgi göstermemektedir. Öte yandan üniversite ders programında yer alan resim, müzik, beden eğitimi, türkçe gibi derslerin de öğrencilerin gönüllü faaliyetlere büyük ölçüde katılımını azalttığını burada belirtmek yerinde olacaktır. Aşağıdaki tabloda bu gelişim belirtilmektedir.

	HİZMETLERE KATILIM			
YAŞ	EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
20-25	85.31	7.34	5.08	2.27
25-35	86.36	4.55	1.14	7.95
35-50	86.49	8.11	2.70	2.70
50+	91.43	2.86	2.86	2.85

Hizmetlere katılım isteği, ilk ve yüksek eğitim grubunda göreli olarak diğerlerine göre düşme göstermektedir. Ayrıca bölgesel katılımda da farklılıklar görülmektedir.

Katılım, bireylerin üyesi bulundukları siyasal sistemdeki otoritelerin aldıkları veya alacakları kararları etkilemek üzere yaptıkları eylemler olarak tanımlanmaktadır. Katılımın bir yönü de oy kullanmada hazırlık olarak değerlendirilebilen propoganda konuşmalarına ilişkindir.

Yerel seçimlerle ilgili propoganda konuşmalarını dinlediniz mi? sorusunu yüzde 75.47 evet, yüzde 23.73 ise hayır olarak cevaplandırmıştır. Bu bağlamda, geçtiğimiz seçim döneminde propoganda konuşmalarının dinlendiği, bununla beraber ilave soruların değerlendirilmesinden ise ilginin çok yoğun olmadığı düşünülebilir.

PROPOGANDA KONUŞMA İLGİ @	EVET	HAYIR	CEVAPSIZ	TOPLAM
YÜZDE%	75.47	23.73	0.80	100.

PROP.DİNLE. İLGİSİ @	İLGİLİ	FAZLA İLG. DEĞİL	TESADÜF	CEVAPSIZ
YÜZDE %	48.53	24.27	8.27	18.93

HAYIRSA İLGİSİZLİK @	ZAMAN KAYBI	SIKICI	ANLAMSIZ	DİĞER	TOPLAM
YÜZDE %	9.60	9.60	3.20	1.33	23.73

Oy kullanmanın yönü araştırıldığında, ilginç bir gelişme/değişme görülmektedir. 1989 yerel seçimlerinde, bilindiği gibi, hukuki yaptırım kaldırılmıştır. Bu nedenle oy kullanma faktörleri içinde yer alan vatandaşlık görevi ile belediyeye güven faktörlerinin seçmence dikkate alınması, onun genelde sisteme yabancılaşmadığını hatta ekonomik parametrelere göre oy tercihini belirleyebileceğini göstermektedir.

EĞİTİM	HİZMETLERE KATILIM EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
İLK	85.19	5.56	3.70	5.55
ORTA	87.88	9.09	-	3.03
LİSE	89.53	3.49	2.33	4.65
YÜKSEK	85.26	7.37	4.21	3.16

SEMT	HİZMETLERE KATILIM EVET	HAYIR	FİKRİ YOK	CEVAPSIZ
BORNOVA	96.00	-	-	4.00
BUCA	85.71	7.14	2.38	4.77
KARŞIYAKA	85.04	7.09	4.72	3.15
KONAK	86.52	6.74	3.37	3.37

Yerel katılım, şüphesiz bireyin kendisini beldenin "hemşerisi" olarak hissetmesi ve seçmen olarak "iradesini" ortaya koyması ile yakından ilişkilidir. Ankete katılanlar süre bakımından yüzde 64.27 ile on yıldan fazla bu beldede yaşamışlardır. Genelde de Belediye Mevzuatına göre, "hemşeri " statüsündedirler.

SÜRE (YIL)	1	1-10	10+	CEVAPSIZ
YÜZDE%	2.40	30.40	64.27	2.93

CİNSİYET	YEREL SEÇİMLERDE OY EVET	HAYIR	CEVAPSIZ
KADIN	81.88	15.44	2.68
ERKEK	81.83	17.78	0.39

Aşağıda oy kullanma nedenleri değerlendirilmiştir.

OY KULLANMA @	EVET	HAYIR	CEVAPSIZ	TOPLAM
YÜZDE%	81.60	16.80	1.60	100.

OY KULLANMA NEDENİ	ALIŞKANLIK	VATANDAŞ GÜVEN	BELED.HUKU	YAPT.
EVET	2.67	50.67	40.80	3.47
HAYIR	97.33	49.33	59.20	96.53
TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00

OY KULLANMAMA NEDENİ	@	SIKICI SİZ	İSTEK.	MAZERET	BELED.GÜVENSİZ	DİĞER	TOP.
YÜZDE %	2.93	2.13	10.93	1.88	0.53	18.40	

Genelde, iki kademeli yönetsel yapının felsefesi küçük ünitelerde katılımın tanıma faktöründen dolayı lider yönünde yoğunlaşacağı, büyük ünitelerin ise belirli hizmetlerde planlama gibi etkinliği artıracağı yönünde geliştirilmiştir. Nitekim bu nedenle de siyasi istekler ihmal edildiğinde-büyük alanlarda hem demokratiklik hem de etkinliğin gerçekleştirilmesi için iki kademe düşünülmüştür (Toprak,1988/1; 126-127). Bununla beraber hükümetlerin kent yönetim sistemlerine hizmetlerde etkinliği sağlama amacıyla müdahale ettiği de bilinmektedir (Toprak, 1988/2; 190-191).

1989 yerel seçimlerinde, oy tercihi iktidar partisi aleyhine gelişme göstermiştir.Buna bağlı olarak lider değil alternatif parti tercihleri önem kazanmıştır. Aslında mevzuat düzenlemeleriyle de küçük ölçeklerin lidere il-

gisinin ortadan kaldırılması denenmemiş değildir. Bununla beraber küçük ölçeklerde büyük ölçüde başarılı olduğu söylenemez.

OY TERCİHİ @	PARTİ	LİDER	HİÇBİRİ	CEVAPSIZ
YÜZDE %	52.00	25.33	4.00	18.67

Büyük belediyelerin kuruluşu ve genel karar organlarının seçimine ilişkin hükümler, 1984 tarih ve 2972 sayılı "Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun"da yer almaktadır.Adı geçen kanunda, "Belediye hudutları içinde birden fazla ilçe bulunan büyük kentlerde, büyük kent belediye başkanı seçimi için o kent belediye hudutları içinin bir seçim çevresi(md.4/1) ve büyük kent belediye hudutları içinde kalan ilçelerin belediye başkanı ve belediye meclisi üyeleri seçiminde her ilçenin bir seçim çevresi olduğu belirtilmektedir(md.4/2). Ancak 2972 sayılı kanun, 1987 tarihli ve 3394 sayılı kanunun 3.maddesiyle değişikliğe uğramıştır.

Yapılan bu yeni düzenlemeye göre; belediye hudutları içinde birden fazla ilçe bulunan büyük kentlerde, büyük kent belediye başkanı ve büyük kent ilçe belediye başkanları seçimi için, büyük kent belediye hudutları içinin bir seçim çevresi(md.4/1), ve büyük kent belediye hudutları içinde kalan ilçelerin belediye meclisi üyeleri seçimlerinde her ilçenin bir seçim çevresi olduğu(md.4/2) hükme bağlanmıştır.

Yerel yönetimlerin demokratikliği yanında hizmet etkinliği açısından da büyük kent yönetim sisteminin ruhuna aykırı görülen 2972 sayılı kanunun 4. maddesinde değişiklik yapan bu tasarruf Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş(2), buna bağlı olarak büyük kent ve ilçe belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri seçim şekli yeniden düzenlenmiş ve 1988 tarihli ve 3469 sayılı kanunla değişiklikten önceki duruma dönülmüştür.

Belediye başkanlarının seçimine ilişkin düzenlemelerin yanısıra, yerel yönetimlerin seçim süresi de (2972 sayılı Kanun, md.8) referanduma konu olmuş ve 1988 tarih ve 3467 sayılı Kanunun öngördüğü "Türkiye Büyük Millet Meclisi, seçimlerin bir yıla kadar öne alınmasına karar verebilir ..." (md.1) hükmü kabul edilmemiş ve ilâve edilen cümleler de iptale konu olmuştur. Böylece her seçim döneminin beşinci yılındaki 1 Ocak

günü seçimin başlangıç tarihi ve aynı yılın Mart ayının son pazar günü oy verme günü olduğu (2972 sayılı Kanun md.8, Değişik 3507) hükme bağlanmıştır.

Öte yandan, 2972 sayılı kanunun değişikliğe uğramış "Büyük kent belediyesinde yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde büyük kent belediye başkan adayları ile büyük kent ilçe belediye başkan adayları ...düzenlenecek müşterek oy pusulasında birlikte gösterilir ve birlikte seçilmiş olurlar" (2972 Sayılı Kanun, md.18/b Değişik 3394) hükmü tekrar 1988 tarihli ve 3420 sayılı kanunla değiştirilmiş ve iptal edilerek (3) 1988 tarihli ve 3469 sayılı kanunla hemen hemen ilk yürürlüğe girdiği (1984 tarih ve 2972 sayılı Kanun) şekline dönüşmüştür.

Bu düzenlemeler içinde yerel demokrasiyi olumsuz etkileyen bir diğeri de, 1988 tarihli 3469 sayılı kanunun geçici 8.maddesinde yer alan "bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak ilk Mahalli İdareler Genel Seçiminde,belediye başkan adaylığı için; 2972 sayılı Kanunun 9. maddesinde yer alan en az "altı ay süreyle o seçim çevresinde oturma şartının" bir defaya mahsus olmak üzere, aranmayacağı hükmüdür.Bu hüküm aday yerel yöneticilerin, beldeyi tanıma ve hemşerinin adayını seçme özgürlüğünü zedeleyici bir yapı ortaya çıkarmıştır. Nitekim, belirtilen bu çeşitli faktörler oy tercihinin yönünü etkilemiştir.

OY KULLANMADA TERCİH

CİNSİYET	PARTİ	LİDER	HİÇBİRİ	CEVAPSIZ	TOPLAM
KADIN	51.68	27.52	2.68	18.12	100.00
ERKEK	52.00	24.00	4.89	19.11	100.00

Yukarıda da görüldüğü gibi oy kullanmada tercih daha çok parti üzerine yoğunlaşmıştır.Partiye oy kullanan -kadın için- yüzde 51.68 ,-erkek için yüzde 52.00 iken bu oranlar sırasıyla lider için yüzde 27.52 ve yüzde 24.00 olmuştur.

OYLAMA % @	BÜYÜK KENT BEL.	İLÇE BEL.
PARTİ		
ADAY	60.00	54.13
HİÇBİRİ	27.20	32.27
CEVAPSIZ	4.00	3.20
TOPLAM	8.80	10.40
	100.00	100.00

Tablodan da görüldüğü gibi gerek Büyük Kent Belediyesinde gerekse ilçe belediyelerinde ise parti doğrultusunda oy kullanılmış ancak, ilçe belediyelerinde göreli olarak lider lehine oy dağılımı gerçekleşmiştir.

BÜYÜK KENT BELEDİYESİ İÇİN OY % (l)
İLÇE BELEDİYESİ İÇİN OY % (2)

CİNSİYET	PARTİ	LİDER	HİÇBİRİ	CEVAPSIZ	TOPLAM
KADIN(1)	60.40	28.86	2.01	8.73	100.00
(2)	53.02	34.90	0.67	11.41	100.00
ERKEK(1)	59.56	26.22	5.33	8.89	100.00
(2)	54.67	30.67	4.89	9.77	100.00

Tabloların genel değerlendirmesi ikili kent yönetim sistemi için dikkate alındığında, Büyük kent ve ilçe belediyesinde parti ağırlık kazanmasına rağmen ilçe belediyesinde lider yönünde oy kullanımının arttığını görmekteyiz.Nitekim Büyük Kent için partiye oy kullananlar yüzde 60 iken, aday yüzde 27.20 ve buna karşılık ilçe belediyesinde parti yüzde 54.13 ve lider yüzde 32.27 değerinde bir paya sahiptir.Öte yandan kadın seçmenlerin lidere gerek ilçe gerekse büyük kentte daha fazla oy verdiği, ayrıca ilçe belediyelerinde bu oranın büyük kente göre daha fazlalaştığı da söylenebilir.

SONUÇ

Yerinden yönetim politikasında son yıllarda yapılan tartışmaların esasını "idari etkinlik" oluşturmaktadır. Yöneticilere faaliyetlerinde daha fazla özgürlük tanınmak istenmektedir. Bununla beraber gaye otoritenin artırılması değil,merkezin atadığı yöneticileri azaltmaktır. Bu yönüyle

bakıldığında ülkemizde merkezileşmiş yerel yönetimler ağırlıklı görülmektedir. Bununla beraber birçok ülkede yerel yönetimde reformlar yapılmaktadır. Nitekim Fransa'nın tabulaştırılmış geleneksel Vali yönetimi, bu nedenle çok geniş kapsamlı bir değişikliğe uğramış, yerel olarak seçilmiş, karar ve yürütme organlarına büyük yetkiler verilmiştir. Bu çalışmalar, merkezi yönetimin görev devri veya yerel yönetimi takviye etmeye dayanmaktadır. Bu konu fazla işlenmiş olmamakla birlikte politik açıdan rağbet görmektedir.

Ülkemizde zaman zaman "kamu hizmetlerini" yerine getirmede merkezi yönetimin yerel yönetime kaynak aktarımlarını tehdit unsuru olarak kullandığı tartışma konusu olmaktadır.Aslında gücü elde bulundurma arzusuyla, kamu hizmetlerinin tamemen merkezi veya yerel yönetim tarafından yüklenilmesinin hizmetin verimliliğini azalttığını söylemek mümkündür. Bununla beraber, merkezin yerel yönetimler için oluşturulmuş fonları kullanması büyük ölçüde "idarenin taktir yetkisine" bağlı olduğu,ayrıca merkezin koşullu bagışlarının özerkliği zedeleyici bir özellik taşıdığı dikkate alındığında kamu hizmetlerinin paylaşımında gönüllü kuruluşların (vakıflar ve dernek faaliyetleri gibi) önem kazandığını görmekteyiz. Başka bir ifadeyle merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki baskısını azaltacak, aynı zamanda yerel yönetimlerin tahta çıkmış gibi görünen yürütme organlarının görevlerini günüllülük faaliyetleriyle azaltarak statü kontrolünü gerçekleştirmek ülkemiz koşullarında verimlilik açısından tartışılabilir bir özellik taşımaktadır.

VOLOUNTARY PARTICIPATION IN THE LOCAL GOVERNMENT SERVICES

Political life has originated with in the society. There are important relationships between the socio-political environment and human beings. This bond continues through a persons life and is extremely effective for human political attitudes. This survey was conducted for the İzmir Metropolitan Municipality and was based on "Citizens' Political Participation within the Local Government" (Municipality in 1989)

KAYNAKÇA

ASHER, Kate (1987); **The Politics of Privatisation**, London, s. 15 ve 43

BUTLER, Stuart M. (1986); "Privatizing Government Services", **Economic Impact**, N.3, (Privatizing Federal Spending: A Strategy to Eliminate the Deficit, Universe Books, New York. 1985) den ayrı bası.

CARROLL, Barry J. (1987);"Business Goal and Social Goals", **Private Means Public Ends,** Ed.Barry J.Carroll et.al. New York.

CORMAN, Robert.P. (1987); "The Realities of Profitization, and Priva-tization in the Non-profit Sector" **Private Means Public Ends,**

FREY, Bruno S. (1983); **Democratic Economic Policy**, St. MartinPress, New York.

GLAZER, Nathan (1988); **The Limits of Social Policy**, Harvard University Press, Massachusetts.

GOODMAN, John C. (Edit.), Privatization,(1985) The Proceeding of a Conference Hosted by the National Center for Policy Analysis and Adam Smith Institute. Dallas.

LEVACİC, Rosalind (1987);Economic Policy Making, Wheat Sheaf Books Ltd., Sussex.

PAUL, Samuel (1988);Emerging Issues of Privatization and the Public Sector, **The World Bank**, PPR.Working Papers.

REİCH, Robert.B. (Ed.) (1988) **The Power of Public Ideas**, Ballinge Publishing Company,Cambridge Massachusett.

SMİTH, Adam (1937); **The Wealth of Nations**, Random House, New York, Kelime olarak "liberty" ,kölelikten ,baskı ve zor kullanarak idare ve kontrolden uzak olma, serbestçe karar verme anlamına gelmektedir. Bu kökten türetilmiş, "liberal "terimi; bolca vermek, cömertçe bağışlamak ve serbestçe davranmak anlamına geldiği gibi serbest düşünmeyi de ifade etmektedir.

STRETTON, Hugh (1976); **Capitalism,Socialism and the Environment** Cambridge University Press.

TOPRAK, Zerrin (1988/1); Kent Yönetimi ve Politikası, İkinci Baskı, İzmir.

TOPRAK, Zerrin (1988/2); "Kent Yönetiminde Ekonomik Kararların Etkinliği" Türk İdare Dergisi, Yıl.60, Aralık.

TOPRAK, Zerrin (1988/3); "Yerel Yönetime Katılmada Halkın Rolü" (İzmir Metropoliten Alan Büyük Kent Bütününde Yapılan Anket Çalışması) **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Sayı.2.

(1) DAWN, Anthony 1957 yılında öne sürdüğü "kişisel çıkar" teorisine göre;"politik davranış" kişisel çıkarların doğrudan doğruya sona ermesidir. Kişiler Dawn'a göre,"politika için bile olsa bencil değildir".Daha sonra James Buchanan ve Gordon Tullock, benzer teoriler ileri sürmüşler ,ancak 1962 yılında bu görüşü terkederek özür dilemişlerdir.Başka bir ifadeyle politikadaki bencilliği kabul etmişlerdir. 1970' lerin sonuna doğru Tullock,geleneksel devlet görüşünün daima kamunun ilgisini aradığı, fakat "kamusal tercihin" sürekli değiştiğini belirtmiştir: Reich.

(2) AYM; E:1987/22; K:1988/19 (15 Temmuz 1988 tarih ve 19873 sayılı R.G

(3) AYM; E:1988/14 ; K: 1988/18 (14 Temmuz 1988 tarih ve 19872 sayılı R.G.